

Maroesja Lacunes

De Tovenarsdochter

GiST
Uitgeverij

Delft 2022

Proloog	9
I Amsterdam	
Roesja	13
Na de bevrijding	14
Willem Beukelsstraat	21
Uskadara	26
Color Fast	30
De minnaar	32
II Loosdrecht	
Nieuw-Loosdrecht	43
Het Nieuwe Lyceum	49
Het podium	52
De tekenleraar	57
St. Vinzenz	63
Inez' geboorte	69
Moeder en kind	72
La Condamine	77
III Amsterdam	
Toneelschool	85
Jeugdtheater	91
Rozengracht	97
Mijn broer het popidool	100
Tita Tovenaar	105
De tovenaarsdochter	110
Cinetone	119
Pippi of kneusje	125
Het zwarte gat	132
Carrière	138
München	141
<i>De fringe</i>	144
Mijne Heren!	149
Tartarus	152
De Bijlmerflat	156
Henk	160
Mama en Henk	163

IV Rhodos	
Koningin van de nacht	171
Verkrachting	175
Mama's dood	179
De drie kinderen van Sid	183
De trouwdag	190
Stringbikini	193
Val van het paard	198
Soaps	202
Veranderingen	208
Kanker en hart	213
Hoop	215
Repeterende breuk	218
Lelystad	222
Het atelier	225
Lunch in Lelystad	229
Lachania 2005 - 2015	235
Het kleine restaurant	240
Laatste dans	245
Zeventigste verjaardag	250
Geerts dood	255
Inez' dood	259
Ruzie met papa	261

V Eindstation Beverwijk	
Val en delier	267
Blauwe roos	272
Opkrabbelen	278
Slotakkoord	283
Uitvaart	286
Epiloog	289
Engelen van vlees en bloed - Dankwoord	294

Proloog

Alleen als de toeter van de galeriedeure klinkt moet ik even de trap op voor een bezoeker. Hier beneden heb ik het voor elkaar, omringd door mijn etspers, het verwarmingsplaatje, de vers gemengde ijzerchloride en de glimmend gepoetste koperplaatjes die klaarstaan om bekrast te worden. Ik voel me thuis in de beslotenheid van mijn ondergrondse atelier. Al meer dan vijftien jaar heb ik het podium zo goed als achter me gelaten om als alchemist van dode materialen levende beelden te vormen. Vandaag lijken inkt en papier elkaar niet te verdragen. De afdrukken blijven vlekkerig, de lijnen diffuus. Het is een ets van het Waterlooplein naar een tekening die ik daar lang geleden maakte.

Mijn gedachten blijven afdwalen naar het verleden. Het wordt tijd die te volgen en ik klap in m'n handen. Want gaat het niet zoals ik wil, dan doe ik dit... en alles staat stil. Daarop boen ik rustig mijn nagels, pak m'n pen en daal af langs een imaginaire trap, terug de geschiedenis in om die met mijn blik van nu te interpreteren. Wat was het decor waarin ik opgroeide, wie waren de spelers, hoe speelden we op elkaar in? Welke rollen kreeg ik toebedeeld, welke nam ik op mij? Waar lag de grens tussen theater en realiteit. Wat speelde zich af achter het decor?

Van al de rollen is er een die het meest in het oog springt voor het grote publiek: die van de dochter van een tovenaars. Begin jaren zeventig trad ik avond aan avond bijna elke huiskamer binnen door het oog van de televisie. Een bijzondere ervaring waar ik met plezier aan terugdenk. Toch heb ik me vaak willen losrukken van deze avatar - ze heet Tika - die tussen mij en de volgschouwer bleef staan en me daarmee onzichtbaar maakte. Want nadat de serie twee jaar lang elke dag was uitgezonden, werden

de korte verhaaltjes samengevoegd tot langere om jaar in jaar uit herhaald te worden in Nederland en België. Nog steeds word ik regelmatig opgeroepen voor interviews in nostalgische programma's en bladen om over Tika te vertellen. Zo bleef en blijf ik de tovenaarsdochter.

Niet alleen op het scherm, ook in ons gezin ben ik de dochter van een tovenaarsdochter. Tobias Lacunes, mijn vader, wist als Toby Rix zijn publiek te betoveren met het instrument dat hij had opgebouwd van autotoeters, koebellen, claxons en sirenes. Daarmee verwierf hij sinds de jaren vijftig bekendheid in binnen- en buitenland. Met in zijn voetsporen mijn broer die op zijn vijftiende in één klap met z'n singletje *Ebb Tide* werd gelanceerd tot popidool. Wat deed het leven in de slagschaduw van roem en schijnwerpers met ons gezin? De vlekkerige beelden en diffuse lijnen laat ik in *De Toveraarsdochter* opnieuw op het toneel verschijnen om tot een duidelijker voorstelling te komen. Hierbij nodig ik de lezer uit om, behalve te gaan zitten in de zaal, een kijkje te komen nemen achter de schermen.

I

Amsterdam

Roesja

Bovenaan de steile houten trap kom je door de voordeur de alkoof binnen, de huiskamer van onze halve woning. Hier zijn geen ramen, maar er is genoeg ruimte voor een piano die tegen de blinde achtermuur staat, het kleine buffet daarnaast, de eettafel ervoor, de kolenkachel aan de rechtermuur, de radio, de platenspeler en m'n vaders draadrecorder. Er staan sierstukken zoals de Gouds plateel vaas op de piano, het theekistje dat als een schatkist is beslagen met lood. Aan de muur hangt het schilderij van een onbekende dame met een te lange nek, geschilderd door een collega van mijn vader. Door de gele gordijnen, die overdag geopend zijn, kom je in de grotere kamer waar we slapen en spelen. Twee ramen kijken uit op de straat, drie verdiepingen lager. De ingang naar de keuken heeft ook geen deur. Een vouwdeur met scharnieren in het midden verbergt het smalle wc-hok daarachter.

De oorlog had mijn ouders in deze kleine bovenwoning samengebracht. Ze ontmoetten elkaar bij de slagersfamilie waar mijn moeder met een ernstige hoofdwond werd opgevangen. Levend was ze onder het puin vandaan getrokken van het ouderlijk huis, verwoest door het mislukte bombardement van de geallieerden op de Fokkerfabriek in Amsterdam Noord. Zij viel meteen voor de charme van de artiest, voor z'n flair en brutaliteit. Haar moeder was tegen haar dochters keuze, tegen het vreemde. De twee jonge geliefden lieten zich echter niet tegenhouden en vonden hun stek in de Von Zesenstraat, waar hun liefde brandde in de barse winter van het laatste oorlogsjaar.

Het was in de kou van zo'n hongerwinternacht, misschien tijdens het gerucht over een aanstaande invasie, dat ik werd concipieerd. Mijn moeder was twintig. Hoe jong en elastisch ze

ook waren, de opluchting was groot toen de bevrijding kwam. Een paar maanden later kreeg ik dan ook het stempel van onze bevrijders mee: drie namen, gelinkt aan de geallieerden. De eerste naar de Engelse legerverpleegkundige die mijn ouders een lap stof had gegeven waaruit mijn moeder warme jasjes voor ons naaide. De tweede uit dankbaarheid voor de hulp en het wittebrood van de Zweden, maar ook uit liefde voor Peer Gynt. En de laatste voor de Russische bijdrage aan de bevrijding en vanwege de communistische sympathieën van mijn ouders. Margaret Solveigh Maroesja. Roesja in het kort. Ik ben een vrijheidskind.

Na de bevrijding

Als ik na een paar jaar min of meer bewust om me heen kan zien, is het leven in vrijheid al een eindje op weg. De matras in de voorkamer ligt niet meer op de grond, maar in een tweepersoons opklapbed; er zijn kolen in zakjes voor de kachel, en meestal genoeg munten voor de elektriciteitsmeter. En ik heb een broertje gekregen, Geertjan. Niet zoiets als mijn plaspop waar ik op had gerekend, maar een veel te grote baby voor mijn tweejarige schoot. Opa timmert een stapelbed voor mij en hem, en een kastje voor ons speelgoed. Er is te eten: sinaasappels, osseworst en op zaterdag botervlinders.

Meestal ben ik samen met mijn moeder. Papa werkt of rept teert ergens, de grote baby slaapt. Dan mag ik mama nadoen en papjes roeren van meel en water boven mijn speelgoedfornuisje. Veel meer keukengeheimen zal zij me nooit prijsgeven. Van haar teil met zeepsop moet ik afblijven, waarschuwt ze, en draait zich om naar het aanrecht. Ik kijk eens goed naar dat sop, en ontdek hoe onder het schuim het water gewoon water

is, helemaal helder. Voorzichtig schep ik uit het schuimwak iets daarvan op m'n lepel en breng het naar mijn mond. Ik proef iets bitter. Hoe kan het, dat ik dit bittere niet kon zien in het heldere water. Voordat ik het door kan slikken, slaat mijn moeder de lepel uit m'n hand.

Zij zorgt voor alles in huis, voor mij en Geertjan, en voor haar man die ze steeds verrast als hij thuiskomt. Ik kijk toe hoe zij een clownsjas voor hem naait uit een stof met grote gele ruiten en hoe ze de ingebouwde kast herschept tot een bureau waar hij zijn contracten kan schrijven. Over de lelijke planken spant ze jute. Op de gang schildert ze notenbalken langs de trap met vrolijke nootjes in blauwe verf. Daarlangs komen vrienden, papa's collega's en de leden van de mandolineclub, naar boven gelopen. Als de deurwaarder naar boven komt, houdt ze hem op afstand door haar twee huilende kinderen op de arm te nemen en te snikken dat er geen geld is.

De deurwaarder blijft steeds langer weg. Papa werkt vaker in de theaters en voor de radio. Als hij thuis is, is het huis gevuld met zijn muziek, die hij opneemt en afspeelt op de draadrecorder. Ik verbaas me erover hoe al dat geluid, zijn cowboyliedjes, zijn banjo, mondorgel en toeters, zo onzichtbaar kunnen staan op dat zilverkleurige draadje, zo dun als een haar. Later moet hij alles kopiëren naar een plat lint als de band de draad vervangt. Dat vind ik nog geheimzinniger. Ook op de radio horen we papa in programma's als *De bonte Dinsdagavondtrein* en *Negen heit de klok*. We zetten platen op om te luisteren naar Spike Jones en huilen van het lachen door zijn hysterische lachaanval om een bruiloft.

'My mother was laughing, my father was laughing, and I was ha ha ha... too.'

1948. Al vroeg grijpt Geertjan naar de gitaar van z'n vader.

Geertjan grijpt nog voor hij kan lopen naar de snaren van vaders gitaar en brabbelt het Amerikaans na. Als hij vijf is staat hij zelf ook voor papa's microfoon en zingt met flair en vol overtuiging: *'Here in my heart I'm alone and so lonely'*. Aan het eind haalt hij diep adem voor een onzekere en zeer lange slottoon.

Ook mama zingt. Ze heeft haar eigen repertoire aan Franse chansons, die ze aan m'n bed - alleen voor mij - komt zingen voor het slapengaan. Ik voel me gestreeld met deze intieme momenten, al zijn sommige liedjes wel erg droevig. Ze zingt *L'oiselet a quitté sa branche*, over het vogeltje dat het nest verlaat en de wijde wereld intrekt. Het verlangt naar huis en huilt en huilt. *Il pleure, q'il pleure*. Als het eindelijk de weg terug weet te

vinden, sterft het beestje. *Il meure*. Dan huil ik ook en kan niet stoppen, want al versta ik de woorden niet, de droefheid van de melodie en de klank van haar stem zeggen me genoeg.

Mama heeft meer plannen met mij dan droeve liedjes zingen. Ze neemt me apart om me in te wijden in de dichtkunst. Leert me de versjes op te zeggen van Annie M.G. Schmidt, over de Orrekidor en de sprinkhaan in de groene jurk. Dat gaat me goed af. Als papa me dan ook voor de microfoon zet, verlies ik bijna de moed. Nu moet het in het echt voor op dat lint. Als je naar mijn verlegen en wat schorre stem van toen luistert, hoor je hoe de toeters van mijn vader op de andere kant van het lint er achterwaarts dwars doorheen spoken.

We leven in vrijheid, al besef ik dat nog niet. Mijn ouders wel, voor hen ligt de oorlog nog vers in het geheugen. Bijna elke dag hoor ik dat woord. Wat het betekent, wil ik weten. Mijn moeder zet een schoteltje gewassen rozijnen voor me neer, en legt uit: 'Oorlog is wanneer twee landen ruzie maken met elkaar en dat is verschrikkelijk naar.' Het is de ernstige toon in haar stem die diepe indruk op me maakt, al is me niet meteen duidelijk hoe landen tegen elkaar kunnen schreeuwen.

In die tijd beginnen de eerste dromen over twee landen die elkaar aanvallen met hun vliegtuigen. Hun bommen dreigen op mij en mijn broertje neer te komen. En nog jaren daarna zullen de ruziënde luchtmachines aan m'n nachtelijke firmamenten verschijnen, soms in de gedaante van een onbestuurbare luchtballon en een vervaarlijk aanstormende trein, of nog later als heimelijk dreigende ruimteschepen, geheimzinnig oplichtend in het duister. Ze zullen altijd weer ergens opdoemen. Mijn ruziënde landen worden Rusland en Amerika.

Wat ruzie tussen mensen is weet ik al. Het is niet de eerste keer dat ik ze hoor schreeuwen als ik vier of vijf ben en mijn

ouders tegenover elkaar zie staan, elk aan een kant van de tafel. Mijn moeder houdt een pantoffel boven haar hoofd om naar mijn vader te gooien. Ik moet het stoppen en meng me erin.

‘Jij vindt dit en jij vindt dat. Daar moeten jullie toch geen ruzie over maken?’ pleit ik. Mijn woorden krijgt ze stil. Voor vandaag.

Ik houd van eten en lust bijna alles. Mama maakt werk van de maaltijd. Saaie groente tuigt ze zo op met room en sausen dat zelfs mijn vader eet wat hij voorheen niet lustte. Eten is liefde en zij weet wat het betekent die te missen. Niet alleen door de hongerwinter, waarin ze met haar dikke buik op de uitkijk stond, terwijl mijn magere vader zich door een wc-raampje van de buurman naar binnen wurmde om één aardappel te stelen van de grote hoop onder diens bed. Ook door het gebrek aan liefde in haar ouderlijk huis. Ons goed voeden, gezond, genoeg en lekker, is liefde geven. En als ik dat niet waardeer, kan ze er gedachteloos iets uitkramen dat ik niet alleen serieus neem, maar waarop ik ook karakter toon.

‘Bij de buurvrouw heb je wel spinazie gegeten.’

Die was anders, heel fijngehakt met een bijltje op een houten plank. Dat heb ik buurvrouw zelf zien doen. ‘Ik lust jouw spinazie niet,’ roep ik.

Als ze naar de keuken loopt, roept mama: ‘Ga in dat geval een andere moeder zoeken.’

Ik aanvaard de consequentie van mijn protest en sta even later bovenaan de trap met mijn jas aan. Voor me zie ik de vrolijke muzieknootjes die mama op de muur geschilderd heeft. Achter me heb ik de deur naar de huiskamer stilletjes dichtgetrokken. Ik hoor mijn moeder vanuit de keuken rammelend met pannen in de weer. Aan de andere kant van het gangetje weet ik de donkerte van de trap naar zolder. Als ik naar beneden kijk,

zie ik hoe de treden stijl in de diepte verdwijnen. Driehoog. Drie keer trekken aan de bel. M'n schenen zitten onder de blauwe plekken van die treden. Ik aarzel en probeer me voor te stellen hoe ik het ga aanpakken. Op straat is het al donker. Ik ben nog nooit alleen de straat opgegaan. Wie zal ik daar vinden? In mijn verbeelding zie ik een man en een vrouw lopen met onbekende gezichten. Ze lopen gearmd. De man heeft een hoed op en de vrouw een tas aan haar arm, zo zien een vreemde man en vrouw er uit. Op plaatjes. In boekjes. Anders dan mijn ouders. Kan ik zomaar een andere moeder vinden? Kan ik zomaar vragen: Wilt u mijn moeder zijn? Met m'n voet reik ik naar de trede onder me. Net op tijd gaat de kamerdeur open.

Het gezin blijft bij elkaar. En er wordt plezier gemaakt, ook met vrienden, collega's en leden van de mandolineclub, allemaal in de alkoof. Als er niet in het land wordt opgetreden, wordt er avond aan avond gezongen en gein gemaakt. Soms zo uitbundig dat de burens die in de straat achter ons wonen tegen de blinde muur kloppen die ze met ons delen. Geertjan en ik liggen dan al lang in ons stapelbed. Ik beneden, Geertjan boven. Als hij slaapt lig ik in het duister nog lang te turen in de richting van het gele gordijn dat de geluiden nauwelijks dempt.

Zang, spel, muziek en gedichten brengen opwindende trillingen in huis. Het is niet duidelijk waarom ik juist voor dansen kies. Met Sinterklaas krijg ik daarom een balletpakje van roze tule en trots poseer ik daarin voor de fotograaf. Als Hans Snoek haar Scapino dansschool opricht, ga ik vol verwachting en met kloppend hart mee naar de eerste proefles. Zwevend in mijn roze tulen wolkje. Ik kijk mijn ogen uit. Wat zijn de andere kinderen mooi uitgedost. Sommigen in kostuums die zo professioneel, zo echt lijken, allemaal van huis meegekregen. Ik zie een drietal dat

1958. Samen in de opnamestudio; vader Toby, moeder Sid, Geertjan en ik.

volledig is getransformeerd tot kevers en een lieveheersbeestje. Zo bewegen ze zich ook: hop hop hop. De Walt Disney-pracht ervan verblindt me. Is mijn tutuutje niet wat gewoontjes?

Mevrouw Snoek, met haar zwarte haar in een knoet, glimlacht en laat alle kinderen een plezierig uurtje dansen beleven. Ook de kevers, al kunnen die moeilijk uit de voeten in hun harnasjes. Dan geeft ze een les voor het leven: hoe mooi die pakjes van ons ook zijn, bij dans gaat het niet om verkleedpartijen. Ook mijn gewone tule mag ik thuislaten. Vanaf nu zal ik leren dansen met sierlijk gebogen armen, goed gestrekte voeten, strakke ritmes, en bovenal met fantasie. Dansen gaat om het inleven en het laten zien wat je van binnen voelt. Niet om uiterlijkheden en mooie kostuums. Eerst de binnenkant, dan de aankleding.

De muziek in huis breidt zich uit en meer mensen sluiten zich aan. Papa begint met een close-harmony groep waar mama volop in meezingt als enige vrouwelijke stem. Zo maken zij platen als Toby Rix en het Rainbow-trio en ze treden samen op in het land. Ik zie hoe mijn moeder zich inleeft in de liedjes, geniet van het samen zingen en het optreden. Met een knipoog imiteert ze Doris Day. Dan weer zingt ze met gevoel *'Diep in mijn hart kan ik niet boos zijn op jou'*, en met een ironische snik *'Jij hebt mijn hart gebroken'*. Klanken en teksten die ik nooit zal vergeten, en die meer bij haar zullen passen dan zij - en ik - kunnen voorzien. Zij is de trotse partner in het artistieke leven van mijn vader. Er is toekomst en die gaan ze samen en met ons tegemoet, met af en toe een klaterende ruzie. Ach, dat hoort bij een gepassioneerd jong paar.

Het huis wordt te klein, het inkomen van mijn vader groeit met zijn succes, bij de radio, op de bühne, met de plaatjes die hij maakt.

Willem Beukelsstraat

We betreden een nieuwe wereld met de verhuizing naar het herenhuis in de Watergraafsmeer. Het heeft een statige buitentrap naar de bel-etage, en een bediendeningang in het voortuintje beneden. Boven zijn twee kamers en suite, gescheiden door schuifdeuren, en er is een balkon waarover de goudenregen druipt en dat uitzicht biedt op de tuin. Links van de ingang beneden kom je eerst langs de deur naar het kolenhok, onder de buitentrap. Daar komt de kolenboer om de zoveel tijd een paar mud kolen storten. Het gesleep met de zakjes is voorbij. Van daar af ga je door een lange gang met links de trap naar boven en drie deuren aan de rechterkant. Eén naar de studio

voor papa met het blauwe zeil, één voor de lange gangkast, die zijn knutselwerkplaats wordt, en de derde voor de kamer met het rode zeil. Dat is de kamer van mij en Geertjan. Onze kamer heeft diepe kasten waar we ons graag in verstoppen en ons inleven in het leven van mijnwerkers. Alle kamers hebben een kachel, waar mijn vader 's morgens de slakken uit de asla vist. In het verlengde van de gang kom je in de grote keuken met een serre daaraan vast, die op de tuin uitkomt. In de tuin staat een verlaten kippenhok en een oude schuur, die muf ruikt en vol staat met achtergelaten oude spullen die onze fantasie prikkelen, zoals een carbid mijnwerkerslamp. Achter in de tuin zit een gat in de heg. Dat is de toegangspoort naar een uitgestrekt terrein dat minstens een meter lager ligt. Bij helder weer kan je een kilometer verderop het Amstelstation zien liggen. Dit ruige veld midden in de stad wordt de voedingsbodem voor ons gevoel van vrijheid. Het bestaat uit verlaten en verwaarloosde volkstuintjes met een doolhof aan heggen en struiken waar we doorheen banjeren, geprikt en geschramd door brandnetels en doornige takken. We springen over greppels en slotjes, wolk insecten stuiven op, kikkers kwaken en plonsen het water in. Ik krijg een nieuw kameraadje, Max, die me laat zien hoe je een kronkelende wurm aan een touwtje knoopt en in het water hangt. Ik overwin mijn griezels tegenover dat stoere vriendje en pak het slijmige dier stevig vast. Het duurt nooit lang voor een stekelbaarsje zich vastzuigt aan zijn prooi als aan een dikke spaghettisliert. Loslaten doet hij niet zodat we hem eenvoudig uit het water kunnen hijsen. Een vis vangen zonder haak, zonder bloed! Toch heb ik te doen met het hongerige visje als we de wurm, die al zeker tot in zijn maag zit, voorzichtig uit z'n bekje trekken. De stekelbaars gaat bij de bullekopjes, de torren en de salamander de emmer in, voor het aquarium thuis.

Ons terrein wordt door de jaren heen opgehoofd en vormt

telkens een ander decor. Eerst wordt het een kale zandwoestijn, dan een kleigebergte waarop we met onze vriendenclan een bende uit een buurt verderop bekogelen met hompen klei. We hebben niets concreets tegen die anderen, doen alsof is echter wel zo spannend. Ik ben het enige rokje tussen de strijders in korte broek, waarin ik graag meesmijt met de vette kluiten. Later, intussen op gelijke hoogte van onze tuin, is er een uitgestrekte grassteppe ontstaan waarin we holen graven om ons in de geurige aarde te verschansen onder het gekrioel van wortelslierten. We kunnen gaan waar we willen en ravotten, spelen en experimenteren buiten het ouderlijk gezichtsveld. Mama vindt alles best, wordt niet boos om vuile kleren en gunt ons de ruimte die nieuw voor ons is en de jeugd die zij niet heeft gekend. Vriendjes komen het huis aan de straatkant naar binnen, rennen door de lange gang en de keuken via de serre de tuin in, waarna ze door het gat in de heg het land op springen. Ze lacht en bakt hamansoren voor ons, of ze komt een pak zout brengen als we een fik stoken waarin we aardappels piepen.

Het huis bergt nog meer tekenen van vrijheid en de strijd om onafhankelijkheid in de vorm van dikke plakboeken met krantenknipsels uit de tijd over de aankomende oorlog. In de oude schuur blijken zelfs nog wapens en munitie te liggen. Hier heeft een familie vrijheidsstrijders gewoond. Men zegt dat zij gewerkt hebben in de 'ondergrondse'. We vinden er ook een toverlantaarn met een stapel plaatjes, een biljarttafel met queues en een kast vol boeken waaronder *De avonturen van Tom Sawyer* en *Avonturen van Huckleberry Finn*. Daaruit leer ik hoe ik een jongen moet zijn. Want het draait in alle verhalen en boeken tenslotte allemaal om jongens en mannen. Ik word een jongen met vlechten.

Hier krijgt mijn moeder de ruimte voor het ontwikkelen van

haar talenten. Aarzelende pianoklanken van Chopin en *Für Elize* klinken door het huis, als de toeters van mijn vader zwijgen. Verrast worden m'n broertje en ik 's morgens door de rij poppenkastpoppen van papier mache die ze gemaakt heeft en als soldaten op flessenhalzen heeft gezet om te drogen. Voor mij maakt ze een marionet, het mooiste cadeau dat ze me ooit heeft gegeven. Ik noem hem naar mijn vriendje Max en wandel dagelijks met hem door m'n kamer. Zo experimenterend of lezend geniet zij van haar lange avonden als papa werkt zonder het Rainbow-trio - dus zonder haar. 's Morgens vinden Geertjan en ik hun briefjes die ze elkaar schrijven:

'Pity, flip in de koel, paté op keukentafel.' En als mijn vader zijn vlafip op heeft en naar bed gaat antwoordt hij met: 'Pity, wek me om 10 uur.' Dan heeft hij zijn acht uur slaap gehad.

In de keuken ontwikkelt zij haar kookkunst en experimenteert met recepten uit de Joodse keuken en het *Margriet Kookboek*, dat ik altijd zal bewaren. Met Kerstmis en met Pasen staat de eikenhouten tafel vol met zelfgemaakt gebak en braadstukken. Mama is onze huisgodin die alles kan en regelt en plannen maakt. En ook nog regelmatig optreedt met haar man.

Papa is de grote held buiten de deur - en een kindervriend thuis. Niet alleen voor ons, hij maakt graag onze buurkinderen en vriendjes aan het lachen met zijn trucs. Hij laat pingpongballetjes verdwijnen uit zijn handen - en tovert ze uit zijn mond weer tevoorschijn. Of hoe hij een krant in stukken scheurt en hem weer ongeschonden uit de snippers weet te vouwen. Dan scheurt hij weer tussen zijn tanden een tientje van een van de jongens in tweeën, een joch dat bijna in huilen uitbarst. Na wat goochelarij overhandigt hij het kostbare briefje zonder een kreukje aan het geschokte kind. Alle buurkinderen zijn gek op hem en vormen een dankbaar publiek. Van een afstandje kijk ik

toe. Heimelijk wil ik zelf die aandacht van hem, niet als publiek maar als zijn eigen en speciale kind.

Thuis hebben m'n broer en ik plezier als hij ons - op last van mama - voorleest uit *Bibo het Wonderkonijn*. Dan gaat hij op de loop met het verhaal en speelt zijn eigen apenversie uit. Het ouderschap laat hij aan Sid over. Alleen als iets hem niet bevalt, als hem iets irriteert, hangt hij de vader uit. Zoals die keer dat ik tegen hem inga aan tafel. Ik ben negen en heb alleen een andere mening over iets. Hij vindt dat ik een grote mond heb. Waarom wordt hij boos? Zo boos dat hij me opsluit in hun slaapkamer. Ik vind het zo onrechtvaardig en buiten proporties dat ik woest tegen de deur aan blij schoppen. Mag zijn dochter geen mening hebben? Wat is de les, waar blijft de uitleg? Lief en aardig blijven? En ik trap nog eens flink tegen de deur.

Met m'n broer kan ik af en toe behoorlijk bekvechten. Soms hebben we zo'n hekel aan elkaar dat we niet van dezelfde straal uit de kraan willen drinken. Dan zijn we weer vriendjes, lopen hand in hand naar school door de mooie lanen in Oost, langs de slager waar gevulde pensen hangen die er uitzien als dijbenen met kippenvel, en langs het huis van de jongen wiens ouders gescheiden zijn. We fluisteren en wijzen ernaar en rillen bij het idee. We halen kattenkwaad uit. Onderweg prikken we een hondendrol op een stokje en duwen die in een rode brievenbus van de PTT. We krijgen de slappe lach als we in onze verbeelding de gezichten voor ons zien van de ontvangers van die geurige brieven.

Soms praten we vertrouwelijk met elkaar, ook al is hij twee jaar jonger dan ik. Op een beschut plekje, ineengedoken achter het gaas van de verlaten kippenren, proberen we onze toekomst te voorspellen. Die van mij speelt zich af op het toneel. Hoe dat er uit ziet is vaag. Dansen? Ik hou van spelen. Zes jaar

oud ontvouwt Geertjan zijn toekomstplannen wat exacter. Hij wordt een beroemd zanger, is van plan veel geld te verdienen en neemt een andere naam. Hij houdt niet van de zijne.

‘De naam van twee dooien,’ zegt hij.

Dat is waar, Geertje was het jonggestorven stiefzusje van papa en Jan zijn door de moffen doodgeschoten oudste broer. Ik ben geschokt: mijn broertje heet Geertjan Lacunes! Het is alsof ik hem met een andere naam kwijt zal raken. Ik voel het als een verraad aan ons bondje.

Een enkele keer, als onze ouders geen oppas kunnen vinden en zij samen het land in gaan voor een optreden, gaan we uit logeren. Zoals een paar straten verderop in het vreemde bed van de slager, die een huisvriend is geworden. Hand in hand beloven we elkaar nooit in de steek te zullen laten.